

DEVLETİN KÖKENİ

David Hume, “Of the Origin of Government”, *Essays: Moral, Political, and Literary* içinde ss. 37-41, (editör: Eugene F. Miller. 1985, Indianapolis: Liberty Fund.)

Tercüme

Doç. Dr. Zeynel Abidin Kılınç

Sakarya Üniversitesi, SBF,

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

zkilinc@sakarya.edu.tr

Bir ailede doğan insan zorunluluk, tabii eğilim ve alışkanlık nedeniyle toplumu devam ettirmeye zorlanır. Aynı varlık, müteakip ilerlemelerinde, adaleti tesis edebilmek için siyasal toplumu kurma işine girişmiştir; adalet olmadan insanlar arasında ne barış, ne güvenlik ne de karşılıklı ilişki olabilir. Dolayısıyla, biz devletimizin bütün o büyük/kapsamlı yapılarına, nihai olarak, adaleti tesis etmek veya diğer bir ifadeyle, on iki hâkimi [hâkimleri] desteklemek dışında hiçbir hedefe veya amaca sahip değil diye bakmalıyız. Krallar ve parlamentolar, donanmalar ve ordular, sarayın memurları ve gelirleri, elçiler, bakanlar ve kralın danışmanları hepsi de en nihayetinde idarenin bu misyonuna tabidir. Görevleri ahlakı telkin etmek olan din adamlarının kurumlarının bile, bu dünyevi mesele açısından, bundan başka faydalı bir amacı olamaz.

Tüm insanlar barış ve düzeni sağlamak için adaletin gerekliliğinin farkındadır ve tüm insanlar toplumun devamlılığı için barış ve düzenin gerekliliğinin farkındadır. Fakat bu kuvvetli ve bariz gerekliliğe rağmen, fitratımızın sapkınlığına veya zaafına bakın ki insanları sadakatle ve kesin biçimde adalet yolunda tutmak imkânsızdır! Bazı olağanüstü durumlar ortaya çıkabilir; bu durumlarda insan, menfaatlerinin hile veya çapulculukla, adaletsizliğinin toplumsal birlikte açacağı çatlağın menfaatlerine vereceği zarara nispeten, daha fazla teşvik edildiğini görür. Fakat çok sık biçimde insan, genellikle mevcut anın çok basit eğilimlerinin cazibesi ile büyük ve önemli ama uzak menfaatleri ihmal eder. İnsan tabiatındaki bu büyük zafiyetin çaresi yoktur.

Bu nedenle, insanlar ortadan kaldıramayacakları problemi hafifletmeye çalışmalı. Hususi vazifeleri hakkaniyet ilkelerini ortaya koymak, suçluları cezalandırmak, hile ve şiddeti önlemek ve ne kadar isteksiz olurlarsa olsunlar insanları gerçek ve daimi menfaatlerini gözetmeye zorlamak olan yönetici unvanı ile bazı insanları görevlendirmeliler. Tek kelime ile İTAAT, ADALET görevini desteklemek için icat edilmesi zorunlu olan yeni bir görevdir ve hakkaniyet bağları sadakatin bağları ile güçlendirilmelidir.

Fakat yine de, meseleleri soyut bir şekilde ele alarak, şöyle düşünülebilir; bu ittifakla hiçbir şey elde edilmez ve suni itaat görevi, bizatihi niteliğinden dolayı, insan zihninde, ilkel ve tabii adalet görevi kadar zayıf bir kontrol sağlayabilir. Hususi çıkarlar ve hâlihazırdaki cezbedici şeyler her ikisini de aşabilir. Her ikisi de aynı probleme benzer şekilde maruzdur. Ve kötü bir komşu olma eğilimine sahip kişi aynı güdülerle, öyle ya da böyle, kötü bir vatandaş ya da uyruk olmaya sürüklenir. Buna ilaveten, yöneticinin kendisi de idaresinde çoğu zaman ihmalkâr, tarafsız veya adaletsiz olabilir.

Lakin tecrübe bu iki durum arasında büyük fark olduğunu ispat eder. Toplumda düzenin devlet aracılığı ile çok daha iyi sağlandığını ve diğer vatandaşlara karşı olan görevlerimize nispetle yöneticiye karşı olan görevimizin insan tabiatının ilkeleri ile daha sıkı biçimde korunduğunu görürüz. Hâkimiyet sevgisi insan tabiatında öylesine güçlüdür ki birçokları devlete sadece itaat etmekle kalmaz aynı zamanda onun tüm tehlikelerine ve sıkıntılına katlanır ve onu elde etmeye çalışır ve insanlar bir kez bu konuma ulaştınca, çoğu zaman kişisel tutkularla yoldan çıksalar da, normal hallerde adaletin tarafsız biçimde gerçekleştirilmesinde açık bir menfaat görürler. Bu payeyi halkın açık ya da zımnî rızası ile elde eden ilk kişi saygı ve itimat uyandıran kahramanlık, güç, dürüstlük veya basiret gibi üstün kişisel vasıflara sahip olmalıdır: ve devlet kurulduktan sonra soya, rütbeye ve makama saygı insanlar üzerinde

muazzam bir etkiye sahip olur ve yöneticinin buyruklarını uygular. Hükümdar veya lider toplumunu rahatsız eden her düzensizliğe karşı öfkelenir. Tüm taraftarlarını ve erdemli insanları, düzensizliği ortadan kaldırmak ve düzeltmek için kendisine yardıma çağırır: ve devlette görevli olmasa bile bütün insanlar seve seve onu takip eder. Kısa süre sonra bu hizmetleri ödüllendirme gücünü elde eder ve toplumun ilerlemesi ile birlikte kendine tabi bakanlıklar ve genellikle ordu kurar ki bunlar onun otoritesini desteklemede yakın ve açık bir çıkar görürler. İnsan tabiatının diğer ilkelerinin kusurlu biçimde temellendirdiği şeyi alışkanlık kısa sürede pekiştirir ve insanlar bir kez itaate alışınca kendilerinin ve atalarının daima yürüdükleri ve birçok acil ve açık sâiklerle bağlandıkları bu yoldan sapmayı asla düşünmezler.

Her ne kadar beşeri meselelerin bu ilerleyişi kesin ve kaçınılmaz olarak görülebilir ve insan tabiatının açık prensipleri üzerine kurulmuşsa da ve itaatin adalete sağlayacağı desteğe rağmen insanların onları önceden keşfetmeleri veya işleyişini görebilmeleri beklenemez. Devlet daha üstünkörü ve daha kusurlu biçimde ortaya çıkmaya başlamıştır. Muhtemelen bir kişinin çoğunluk üzerine [yönetici olarak] yükselmesi bir savaş durumunda olmuştur; cesaretin ve dehanın üstünlüğü kendisini, oybirliği ve uyumun en lüzumlu olduğu ve düzensizliğin tehlikeli etkilerinin en fazla hissedildiği savaş durumunda en aşikâr biçimde keşfeder. Bu halin uzun süre devam etmesi, ki bu vahşi kabileler arasında yaygın bir durumdur, insanları itaate alıştırmıştır ve şef hakkaniyet sahibi olduğu gibi basiret ve yiğitlik sahibi de ise barış durumunda bile tüm ihtilaflarda hakem olmuştur ve yavaş yavaş güç ve rızanın bir karışımı ile otoritesini tesis etmiştir. Onun etkisinden makul biçimde hissedilen fayda insanlar tarafından onun benimsenmesini sağlamıştır, en azından sakin ve iyi huylu olanları tarafından ve eğer [yöneticinin] oğlu da aynı iyi vasıflara sahipse devlet kısa sürede olgunluğa ve mükemmelliğe erişir. Fakat müteakip gelişmeler yöneticiye bir gelir temin edinceye ve idaresinin bazı birimlerine ödüller sunmasına ve serkeşlik ve itaatsizlik edenleri cezalandırmasına imkân sağlayıncaya kadar zayıf durumda idi. Bu dönemden önce otoritesini her kullanışı titizce ve ilgili durumun hususi şartlarına bağlı biçimde olmuş olmalı. Bundan sonra topluluğun çoğunluğunda itaat artık bir tercih konusu değildi, daha ziyade üstün yöneticinin otoritesi tarafından katı biçimde mecburi hale getirilmiştir.

Tüm devletlerde OTORİTE ve ÖZGÜRLÜK arasında, açık veya kapalı, daimi bir iç mücadele vardır ve bu mücadelede hiçbiri mutlak biçimde baskın olamaz. Her devlette zorunlu olarak özgürlükten büyük miktarda feda edilmeli; fakat özgürlüğü sınırlayan otorite hiçbir anayasada asla mutlak ve kontrolsüz olamaz, belki de olmamalıdır. Sultan herhangi bir bireyin hayatının ve servetinin efendisidir; fakat tebaasına yeni vergiler salmasına izin verilmeyecektir; bir Fransız monarkı kafasına estiği gibi vergi salabilir, fakat bireylerin hayatına ve servetine müdahale etmeyi tehlikeli bulacaktır. Din de, çoğu ülkede, genellikle çok katı bir prensiptir ve diğer ilkeler veya önyargılar sık sık sivil idarenin tüm otoritesine karşı çıkar ki kanaat üzerine kurulu olan [devlet] otoritesi, idarenin kendi hâkimiyet hakkına benzer şekilde derince kök salmış olan diğer kanaatleri asla ortadan kaldıramaz. Genel olarak özgür kabul edilen devlet birkaç unsuru arasında iktidarı bölmeyi kabul eder ki bu unsurların birleşmiş otoritesi herhangi bir monarkın otoritesinden daha az değildir veya genel olarak daha büyüktür; fakat yönetimin normal seyrinde, önceden tüm mensuplarınca ve tüm tebaasınca bilinen genel ve eşit kanunlarla hareket etmeli. Bu anlamda, itiraf edilmelidir ki özgürlük sivil toplumun mükemmelleşmesidir; fakat özgürlüğün mevcudiyeti için otoritenin hayatı önemde olduğu kabul edilmeli: ve bu nedenle, bunlar arasında çok sık gerçekleşen rekabette otorite, bu tercihi tehdit edebilir. Sivil toplumun varlığı için gerekli olan bir durumun onun sadece mükemmeliyetine katkı yapan - ki bu [mükemmeliyet] insanın miskinliğinin göz ardı etmeye çok yatkın olduğu veya cehaletinin gözünden kaçırabileceği bir şeydir - bir duruma göre her zaman kendini idame ettirmesi ve bu durumun daha az özenle korunması gerektiği söylenmediği müddetçe (ki belirli bir mantık içinde bu söylenebilir), ikisi arasında sıkça gerçekleşen rekabette, ikincisi [otorite] bazen ilgili tercihi zorlayabilir.